

N:o 21.

Af herr **Benedicks**, *angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till ändring i visst syfte af gällande bestämmelser för egnahemslånerörelsen.*

För samhället är det af stor betydelse, att det finnes en bofast arbetarstam, som på den egna eller arrenderade torfvan lefver under lugna, förnöjsamhet alstrande villkor. Under gångna tider har man städse funnit en sträfvan hos den ordentlige arbetaren att förvärfva sig ett sådant eget hem, men hafva många därifrån hindrats af brist på nödiga medel och äfven ofta af svårigheten att få en lämplig jordareal. Röster höjdes därför i slutet af det gångna århundradet för att staten skulle sträcka en hjälpande hand till mindre bemedlade arbetare, som önskade förskaffa sig ett eget hem, genom att på fördelaktiga villkor lämna lån.

Frågan rörde sig hufvudsakligen om egna hem på landsbygden för att där mer bofästa ett större antal arbetare och minska lusten hos dem att i högre grad, än arbetarförhållandena påkallade, draga sig från landsbygden till städerna, där visserligen arbetet betalas högre, men dyrare lefnadskostnader och frestelser till utgifter för en mängd ändamål verka, att den verkliga behållningen af det utförda arbetet blir mindre. Därtill komma de hälsosamma lefnadsförhållandena på landet med större bostadsutrymme, ren luft samt ett lugnt och vanligen mer omväxlande arbete mot vistelsen i städernas bostadskaserner samt det enformiga arbetet i industrien eller på annat sätt i trånga lokaler.

Slutligen beaktades den sig allt mer synnerligen i städerna och industrisamhällen utbredande socialismen, som arbetade på att under sina fanor intvinga de lösa arbetarskarorna, som lätt lockas af den samhällsupplösande lärans irrläror, samt att ett kraftigt medel att göra arbetarna obenägna att omfatta socialismen vore att hjälpa dem förskaffa sig egna hem.

Den första åtgärden, som här vidtagits för att föra fram egnahemsfrågan på dagordningen, var vid 1899 års riksdag, då genom min motion förslag väcktes att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, i hvilken omfattning staten kan anses böra medelst lån med låg ränta och lång amortering understödja arbetarna på landsbygden i deras sträfvan att förvärfva egna hem samt till Riksdagen inkomma med förslag, hvartill denna utredning kan föranleda.

Ifrågavarande motion gaf anledning till en skrifvelse till Kungl. Maj:t från Riksdagen med anhållan om utredning af frågan, och tillsatte Kungl. Maj:t 1899 en kommitté med uppdrag att verkställa den af Riksdagen begärda utredningen samt att afgifva betänkande med anledning af densamma.

Kommittébetänkandet afgafs redan i juni 1901, men först till 1904 års Riksdag inkom kungl. proposition om egnahemsrörelsens ordnande, då äfven en mängd motioner väckts angående olika åtgärder från statens sida för att underlätta beredandet af egna hem åt arbetare. Af Riksdagen afläts samma år en skrifvelse till Konungen angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva sig egna hem.

Den 17 juni samma år utkom Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående allmänna villkor och bestämmelser för den af Kungl. Maj:t och Riksdagen beslutade egnahemsrörelsen. Däri bestämmes bland annat, att *hushållningssällskap* samt för ändamålet särskildt bildade aktiebolag eller föreningar skulle vara lånförmedlare.

För det lämnade förtroendet voro hushållningssällskapen i allmänhet föga tacksamma, om man får döma af uttalanden vid deras ombudsmöten. Genom uppdraget att vara förmedlare för egnahemslån erhöilo hushållningssällskapen en ökad verksamhet, som för förvaltningsutskotten och tjänstemännen är i hög grad ansvarsfull och betungande. Då det är hushållningssällskapens medel som riskeras, för den händelse några förluster inträffa till följd af egnahemsrörelsen, är däraf en naturlig följd, att mer afseende fästes vid de lånsökande arbetarnas goda *ekonomiska* ställning än vid deras *moraliska* halt och behof af understöd, som dock bör vara en hufvudsak. Egnahemsrörelsens främsta mål är nämligen att hjälpa mindre bemedlade arbetare, som visserligen ej sakna medel att i någon mån bidraga till ett eget hem, men som äro i behof af kraftigt bistånd för dess förvärfvande, hvilka därjämte äro kända för sparsamhet, nykterhet och en hedrande vandel. Unga, dugliga, ordentliga arbetare, som önska gifta sig och blifva bofasta i eget hem, borde städse stödjäs vid erhållandet af lån.

Orsaken hvarför så få jordbrukare erhålla egnahemslån har antagligen sin grund i, att de i allmänhet ej lika lätt kunna samla en sparpennning som den högre aflönade handverkaren och industriarbetaren. År 1905 utlämnades 279 lån till ägare af *jordbrukslägenheter* och voro blott 39 eller 14 % jordbruksarbetare. Af de 137 lån, som samma år lämnades till ägare af *bostadslägenheter*, lämnades blott 3 eller 2 % till jordbruksarbetare. Bland låntagarna voro de flesta handverkare och industriarbetare, hvilka naturligen hvar och en bör kunna få eget hem, men ej voro lånen till stort gagn för att skaffa bofasthet åt *jordbruksarbetare*.

I den förut omnämnda egnahemskommitténs »förslag till lag om egnahemslån af statsmedel» föreslogs, att »för hvarje län skall finnas en *egnahemsnämnd*, hvilken, med uppgift att befrämja tillkomsten af egna hem för mindre bemedlade arbetare, skall handhafva utlåningen af anslagna statsmedel», samt att »inom hvarje kommun på landet skall *kommunalnämnden* medverka till bildandet af egna hem för mindre bemedlade arbetare». Äfven föreslås, att bland kommunalnämndens medlemmar vissa äro utsedda, »att såsom *egnahemsombud* åt arbetare, hvilka på grund af denna lag önska låneunderstöd af staten, lämna det biträde, som för dem härutinnan erfordras».

En särskild nämnd, sammansatt på sätt kommitterade föreslogo, som hade sig ombetrodd ordnandet af egnahemsrörelsen, bör på ett mer tillfredsställande sätt kunna göra detta, än hushållningssällskapen, som hafva så ofantligt mycket annat att sysselsätta sig med och för hvilka uppdraget är en ekonomisk risk och ett betungande arbete, som ligger utanför deras egentliga arbetsfält.

Af stor betydelse är äfven *kommunernas* medverkan i egnahemsrörelsen, då det i deras intresse ligger icke blott att i egnahemsbesittarne få nya skatteobjekt, utan äfven att få sparsamma, nyktra och ordentliga arbetare bofasta inom kommunen. Kommunalnämndens ledamöter hafva gifvetvis mycket lättare att bedöma sådana arbetares moraliska egenskaper, som önska förvärfva sig egna hem, än hvad hushållningssällskapen hafva. Det föreslagna *egnahemsombudets* verksamhet skulle äfven vara af stor betydelse, då lättheten att inom kommunen få nödiga upplysningar och råd angående erhållanden af egnahemslån skulle verka, att långt flera än nu komme att sökas af därför värda arbetare.

På grund af hvad jag haft äran anföra, får jag vördsamt hemställa:

att Riksdagen måtte besluta, att i underdänig skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och till nästa Riksdag inkomma med

förslag till ändring af nu gällande bestämmelser för egnahemslånerörelsen, så att, i öfverensstämmelse med egnahemskommitténs förslag, för hvarje län skall finnas en *egnahemsnämnd*, hvilken har till uppgift att befrämja tillkomsten af egna hem för mindre bemedlade arbetare, samt

att det måtte åläggas *kommunalnämnderna* på landet därvid medverka och särskildt utse *egnahemsombud*.

Stockholm den 25 januari 1908.

G. Benedicks.
